

AKADEMİK ATAMA VE YÜKSELTMELERDE YAYIN ETKİNLİĞİNİN ÖNEMİ VE KRİTERLERİN STANDARDİZASYONU

Oğuz K. BAŞKURT

Akademikatama ve yükseltmelerde ölçülebilir ve standart hale getirilmiş kriterlerin kullanılması, Türkiye'nin gündemini ikibinli yılların başından itibaren yaygın olarak meşgul etmeye başlamıştır. 1 Eylül 2000 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren Doçentlik Sınav Yönetmeliği bu konudaki en önemli düzenlemelerden birisidir. Bu yönetmeliğin getirdiği dikkate değer hükümlerin başında "adayların başvurdukları her bir bilim/sanat alanında sağlamaları gereken akademik koşulların belirlenmesi" ilkesi gelmektedir. Bu çerçevede, 12 ayrı doçentlik temel alanı için oluşturulmuş "Temel Alan Danışma Kurulları"nın çalışmasıyla, alanlara özgü başvuru kriterleri belirlenmiş ve uygulanmaya başlanmıştır. Buna ek olarak, Doçentlik Sınav Yönetmeliği'nin 7. maddesinin d bendi gereğince, Temel Alan Danışma Kurulları "her bir bilim/sanat alanı için, adaylarda aranan koşullara uygun olarak oluşturulacak jürilerde görev yapacak profesörleri önermek" görevini de yerine getirmiştir. Jürilerde görev alacak profesörlerde, "en az adaylarda aranan başvuru koşullarının üzerinde" bir akademik performans sergileme koşulunun aranması ilkesi benimsenmiştir.

Bu gelişmeye paralel olarak birçok üniversite, (öğretim görevlisinden profesöre kadar) çeşitli düzeylerdeki akademik kadrolarına yapacakları atamalarda uygulayacakları kriterler sistemini oluşturmaya başlamışlardır.

Gerek Doçentlik Sınav Sistemi çerçevesinde oluşturulan kriterler sisteminin, gerekse üniversitelerin kullanmaya başladıkları Akademik Atama ve Yükseltme Kriterlerinin birkaç amaca hizmet ettiği düşünülebilir:

- 1-Akademik kadrolarda kalite standardının oluşturulması
- 2-Kalite standardının zaman içinde yükseltilmesi
- 3-Akademisyenlerin akademik performans düzeyinin iyileştirilmesi
- 4-Akademik sisteminin görünümünün iyileştirilmesi
- 5-Evrensel bilime katkının arttırılması

Sadece kalite standardının oluşturulması ve zaman içinde yükseltilmesi amaçlarına ulaşmak

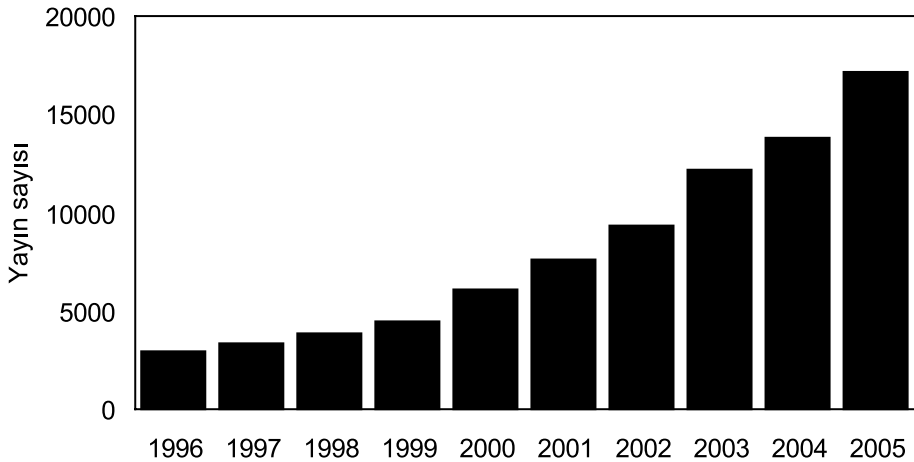
Prof.Dr. Oğuz K. BAŞKURT
Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğretim Üyesi. Antalya
baskurt@akdeniz.edu.tr

için kullanılacak kriterler disipline ve kuruma bağlı olarak, özgürce seçilebilir. Ancak, akademik performans ve "görünüm" ile ilgili amaca yönelik düzenlemelerde evrensel düzeydeki akademik kalite ölçütlerine bağlı kalmak gerekir. Çünkü akademik performans, bilimin evrenselliği göz önünde tutularak, uluslararası düzeyde kabul gören ölçeklere göre değerlendirilmelidir.

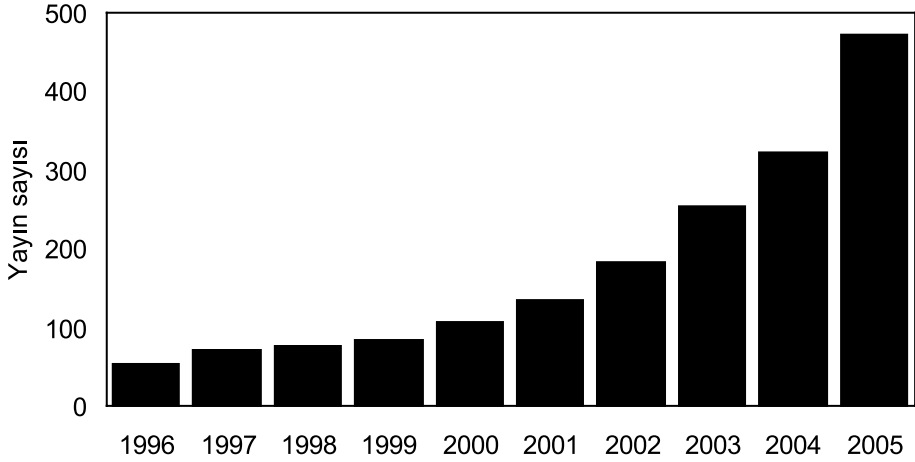
Yukarıda sözü edilen Akademik Değerlendirme Kriterlerinin tespitinde de, genel olarak bu ilkeler göz önünde tutulmuştur. Bu amaçla da, gelişmiş akademik sistemlere sahip bütün ülkelerde genel kabul gören bilimsel üretim göstergeleri esas alınmıştır. Bu göstergelerin başında "uluslararası görünürlüğü olan" bilimsel makale üretimi gelmektedir.

Sistemin Başarı Ölçütleri

Gerek uluslararası düzeyde ülkelerin, gerekse ulusal düzeyde üniversitelerin bilimsel performanslarının karşılaştırılmasında kullanılan parametrelerin başında uluslararası atıf indekslerine kayıtlı bilimsel dergilerdeki yayın sayıları gelmektedir. Türkiye'de ikibinli yıllardan itibaren uygulanan kriter sistemlerinin bu değerlendirme sonuçlarını olumlu etkilediği açıkça görülmektedir. Şekil 1'de, 1996-2005 yılları arasında ISI veri tabanına kaydolun Türkiye adresli yayınların sayısı izlenmektedir. 1996-1999 yılları arasındaki 4 yıllık dönemde Türkiye adresli yayınların sayısında %26 oranında bir artış görülürken, Akademik Atama ve Yükseltme Kriterlerinin yaygın olarak uygulandığı 2002-2005 yılları arasındaki 4 yılda bu artış oranı yaklaşık %46 olmuştur.

Şekil 1. 1996-2005 yılları arasında ISI veri tabanlarına kaydolun Türkiye adresli yayınlar (1).

Şekil 2. 1996-2005 yılları arasında ISI veri tabanlarına kaydolun Akdeniz Üniversitesi adresli yayınlar.

Şekil 2 de 1996-2005 yılları arasında ISI veri tabanlarına kaydolun Akdeniz Üniversitesi adresli yayınların sayısı sunulmuştur. Akdeniz Üniversitesi 2002 yılında, uluslararası yayın performansına ağırlık veren bir akademik atama ve yükseltme kriterleri sistemi uygulamaya başlamıştır. ISI veri tabanlarına kaydolun Akdeniz Üniversitesi adresli yayın sayısı 1996-1999 tarihleri arasındaki 4 yıl içinde %58 oranında artış gösterirken, 2002-2005 tarihleri arasındaki artış oranı %157 olmuştur.

Akademik Atama ve Yükseltme Kriterlerinde uluslararası yayınların yeri

Doçentlik sınavı ile ilgili olmak üzere, Sağlık Bilimleri Temel Alanı kapsamında yer alan, Hayvan Yetiştirme ve Islahı hariç bütün bilim alanlarında sınava başvuru koşulu olarak, "SCI-Expanded, SSCI veya AHCI kapsamındaki dergilerde en az üç makale yayımlanmış olma" koşulu aranmaktadır (2). Türkiye'deki pek çok üniversitede kriter sistemlerinde bu tür dergilerdeki yayınlara öncelikli olarak yer verilmiştir. Örneğin Akdeniz Üniversitesi Akademik Atama ve Yükseltme Kriterleri kapsamında SCI-Expanded, SSCI veya AHCI kapsamındaki dergilerde yapılan yayınlara, herhangi bir uluslararası indekse kayıtlı olmayan, hakemli dergilerdeki yayınlara kıyasla yaklaşık 2.6 kat yüksek puan verilmektedir (3). Ayrıca, örneğin profesörlük kadrosuna başvuracak adayların aynı dergilerde en az doçentlik sonrasında geçirdikleri yıl sayısı ile 0.8 sayısının çarpımı kadar yayın yapmaları şartı aranmaktadır. Pek çok üniversite de benzeri düzenlemeler yapılmıştır.

Bu düzenlemelerin ardında, ISI veri tabanlarının belirli kalite ölçütlerine göre titizlikle seçildiği bilinen dergilere kapsamında yer vermesi nedeniyle bir kalite standardını da temsil ettiği fikri yatmaktadır. İkibinli yıllardan sonra bu veri tabanlarına erişim ve kullanım kolaylıkları da eklenince, ISI veri tabanları bütün Dünya'da akademik performans değerlendirmelerinin vazgeçilmez araçları haline gelmişlerdir (4). Bu şekilde, farklı kurumlar tarafından yapılan

değerlendirmelerin karşılaştırılabilir olmasına olanak sağlamıştır.

Uluslararası Veri Tabanlarının Önemi

Kuşkusuz, ISI veritabanları ve diğer uluslararası indekslerin tek önemli özelliği, standardizasyona olanak sağlayarak, akademik değerlendirmelere esas oluşturmaları değildir. Bu kaynaklar araştırmacıların bilgi edinmek, çalıştıkları alandaki diğer araştırmacıların bulgularına ulaşmak için kullandıkları en önemli araçlardır. Bu nedenle, bir yayının bu veritabanlarına kaydolması o yayına bütün Dünya'dan ulaşılabilmesini sağlamaktadır. Bu durumun, akademisyenin ve/veya araştırmalarının sonuçlarının görünürlüğü açısından hayati bir önem taşıdığı tartışılmaz bir gerçektir.

Öte yandan, bu veritabanlarına kaydolma kaygısı, gerek bilimsel dergiler, gerekse bu dergilerde yayın yapmaya çalışan bilim adamları için, kalite standardını sürekli yukarıya doğru zorlayan dürtü kaynağı olarak da görülebilir.

Ulusal nitelikli veri tabanlarının da bilimsel yayıncılık alanında kalite standartlarını etkileyecek bir girişim olduğu kabul edilmelidir. Bu etki sonuçta Türkiye kaynaklı daha fazla derginin ISI veri tabanları kapsamına alınmasına hizmet edebilir. Bu çabaların esas amacı da bu olmalıdır. Uluslararası düzeyde ilgisine ulaşamayan bilginin evrensel bilime hizmet ettiğinden söz etmek kolay değildir. Bu nedenle, ulusal girişimlerin hiçbir zaman uluslararası veri tabanlarına kayıtlı dergilerde yayın yapma dürtüsünü inhibe edecek tedbirler içermemesi gereklidir.

Kaynaklar

1. http://www.yok.gov.tr/duyuru/duyuru_2006/1996_2005_dunya_siralamasi.doc
2. <http://www.yok.gov.tr/uak/pdfs/tablo10.pdf>
3. <http://www.akdeniz.edu.tr/arastirma/olcut2007.htm>
4. *The feasibility of Establishing a system of quality assesment in universities in Turkey. Ankara, 1998 (YÖK).*